

■ *Les edicions revisades de les ISBD M, NBM, CM i S*

Lluís Anglada i de Ferrer (*)

L'article fa un repàs a les circumstàncies que han conduït a les edicions revisades de les ISBD M, CM, NBM i S. A més d'una avaluació general dels textos revisats, es comenten els canvis més significatius introduïts pels nous redactats. Els comentaris es fan seguint la presentació de la ISBD (M): notes preliminars, zona 1, resta de zones i descripció de documents en més d'una part. Finalment es comenten els canvis específics dels textos de les ISBD NBM, CM i S.

■ The ISBD M, CM, NBM and S revised editions

By Lluís Anglada i de Ferrer (*)

The article offers a review of the circumstances that led to the ISBD M, CM, NBM and S revised editions. In addition to the revised texts, the most significant changes caused by the new editions are discussed. Comments follow the order of the ISBD (M). At the end the specific changes of the ISBD NBM, CM and S are commented.

■ LA REVISIÓ DE LES ISBD

Les normes de descripció bibliogràfica internacional ISBD tenen ja una llarga i interessant història de quasi vint anys (1). Resseguir-la ens il·lustraria la difícil evolució de qualsevol norma bibliotecària, la qual ha d'adaptar-se a un context

(*) Professor de l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació «Jordi Rubió i Balaguer» de Barcelona.

(*) Professor of the University of Librarianship and Information Science «Jordi Rubió i Balaguer» of Barcelona

on canvia la realitat social i tecnològica. Si la norma és internacional, l'evolució és més difícil encara. No només s'ha de tenir en compte els avenços experimentats per les biblioteques, sinó que aquests tenen lloc en una escena de realitats molt diverses —països amb estructures bibliotecàries incipients, d'altres amb estructures antigues i antiquades, estructures molt evolucionades, etc.— i que la norma ha de ser útil a totes. Per altra banda, les normes ISBD han estat coprotagonistes dels canvis més radicals esdevinguts en el món bibliotecari dels darrers anys: l'automatització dels serveis bibliotecaris, el gran augment de la cooperació interbibliotecària i l'intercanvi d'informació bibliogràfica en forma llegible per màquina.

Les edicions definitives de les ISBD són de 1977-8^a (darrera seu deixaven un llarg passat d'edicions provisionals i textos de treball) i naixien amb la intenció de ser estables durant només cinc anys (2). Al final d'aquest període les normes ISBD havien de ser revisades. Aquests projectes de revisió havien estat criticats per alguns bibliotecaris de països en vies de desenvolupament, els quals argumentaven que l'adopció de les normes ISBD del 1977 ja els havia suposat prou esforç com per haver-lo de repetir cada cinc anys.

Magrat tot, qualsevol norma catalogràfica necessita alguna o altra revisió. Ho proven les mateixes AACR2 les quals, malgrat la seva àmplia utilització i acceptació internacionals (o potser degut a això), han sofert ja nombroses revisions (3). Tot i així, les anunciades revisions de les ISBD han tardat deu anys a aparèixer. L'estiu del 1987 eren editades les edicions revisades de la M, la NBM i la CM i una mica més tard (el peu d'impremta és de 1988) sortia l'edició revisada de la S (4). Aquest any ha de sortir una nova ISBD, la CF —computer files— per a fitxers d'ordinador i que segueix els canvis introduïts per les ISBD revisades. Les edicions revisades de la PM i la A previsiblement s'editaran en un termini proper.

Les edicions revisades de les ISBD no suposen, però, cap canvi radical en la pràctica catalogràfica i, potser per això, el nou text no es presenta com una segona edició (i es defuig així de qualsevol temptació de parlar de les ISBD2).

Més enllà de l'oportunitat o no dels nous textos de les ISBD, és evident que hi havia motius per revisar-les. Potser el que desconcertava més a un usuari de les ISBD del 1977-80 eren dues coses: per una banda la seva similitud amagada sota redactats, ordenacions i terminologia diferents, i per altra banda algunes incoherències i l'acceptació de solucions diferents malgrat voler tenir una estructura comuna. Cada ISBD havia estat redactada per un grup diferent i en diferents moments, i això es notava prou.

Cal esmentar també que, des de l'edició de la ISBD(S), la comunitat bibliotecària es va preocupar de la colisió entre aquesta norma internacional i una altra, la ISDS. Els esforços de conciliació entre les dues normes han estat grans (5) i sens dubte han estat un dels motors que han impulsat les actuals revisions. Per altra banda, l'harmonització entre les normes ISDS i la ISBD(S) ha deixat una forta empremta en tots els textos revisats de les ISBD.

Les introduccions als nous textos esmenten que l'experiència en descripcions segons ISBD i l'àmplia aplicació d'aquestes normes han fet que es rebessin diversos suggeriments de cara a millorar les normes. De fet, els projectes

dels textos revisats van ser àmpliament difosos per l'IFLA a partir de 1984 (6) per tal de rebre comentaris i propostes que els milloressin.

Segons el Comitè de revisió de les ISBD (7), el treball que s'ha fet es pot dividir en cinc camps d'actuació:

- 1) clarificar l'estil i fer consistents les definicions i les estipulacions;
- 2) fer que les ISBD siguin capaces de tractar descripcions fetes en escriptures no llatines;
- 3) revisar l'ús del signe igual;
- 4) incloure més i millors exemples;
- 5) prendre en consideració els comentaris fets a la ISBD(NBM) per la IASA (International Association of Sound Archives) i la IAML (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Center).

Aquest article es proposa donar una idea general dels canvis introduïts pels textos revisats de les ISBD. Evidentment no pretén substituir una lectura dels nous textos ni la seva traducció, però sí assenyalar els canvis més importants del text revisat. Per canvis més importants s'entenen els que tenen un reflex en les descripcions bibliogràfiques fetes segons ISBD i els que simplifiquen la comprensió de les normes per part dels catalogadors.

No es comenten els canvis de redacció que suposen un canvi en la perspectiva de la norma, la clarifiquen o en modifiquen lleugerament l'abast. Aquests canvis són molt nombrosos i tenen com a conseqüència augmentar la claredat de les normes i, per tant suposen, si no d'un en un sí en el seu conjunt, un canvi important per als usuaris de les ISBD. En general, tampoc no s'esmentaran les correspondències entre la numeració de les normes de les edicions de 1977-80 i les dels nous textos.

L'avaluació general de la nova normativa es farà a partir del text de l'edició revisada de la ISBD(M) del 1987 (a partir d'aquí la citarem com Mrev). La profunda similitud entre els diferents textos farà que el que poguem dir sobre la Mrev valgui també, en general, per les altres normes. Abans d'entrar en detall en l'anàlisi dels canvis de les normes, farem una valoració general dels nous textos.

En primer lloc cal esmentar que els diferents textos revisats incrementen molt la seva similitud entre si. Actualment (en contraposició amb el que passava amb les edicions del 1977-80), les diverses ISBD especialitzades conserven diferències mínimes. Això es nota tant en els aspectes més formals com en els més profunds. El redactat de les normes, el seu ordre de presentació i fins la numeració, la terminologia emprada i les definicions són molt semblants quan no idèntics. Respecte al contingut, les diferències entre les ISBD s'han reduït al mínim indispensable per tractar la casuística específica de cada tipus de material.

Amb els nous textos algunes zones són irrecognoscibles. Les normes antigues i les noves no coincideixen i d'entrada pot semblar que el text revisat és totalment nou. Però la majoria d'aquests canvis són de presentació i no tenen repercussions catalogràfiques, tot i que ajuden a una exposició més coherent i didàctica de la norma.

En segon lloc cal esmentar que els nous textos suposen algun canvi impor-

tant des del punt de vista del resultat catalogràfic, és a dir, hi ha canvis que afecten el redactat de les notícies. El sentit general de les modificacions va en la direcció d'incrementar la coherència de les diferents ISBD i la similitud d'aquestes amb les prescripcions de la primera part de les AACR2.

Moltes de les novetats normatives dels nous textos són relatives. En alguns cas són normes que ja existien en alguna ISBD (per exemple a la NBM i a la S) però no a totes, i que ara s'incorporen a la totalitat dels textos. En d'altres els canvis són normes noves incorporades de les AACR2. Els canvis més grans, tal com veurem, es troben a la zona 1, la 6 i en la descripció de documents en més d'una part.

Canvis a les notes preliminars de la ISBD(M)

El que primer s'observa és un canvi d'accent pel que fa a la funció de les ISBD (v. 0.1.1, 0.1.2 i 0.1.3). Mrev distingeix amb molta força entre els centres bibliogràfics nacionals i els altres centres catalogràfics. Les normes ISBD incideixen de ple en el treball dels primers, en tant que aquests estan involucrats en el CBU. Els altres centres catalogràfics poden usar les ISBD com a normes de catalogació, però les exigències d'utilització són menors de cara a la confecció dels registres.

Des del meu punt de vista, aquest canvi d'orientació reforça el paper de les ISBD com a normes d'intercanvi internacional de descripcions bibliogràfiques i reforça també la necessitat d'establir normes de catalogació nacionals o locals. Aquestes normes —que caldria basar en les ISBD— haurien d'incloure prescripcions que concretessin aquells punts on les ISBD deixen la porta oberta a diferents solucions, i haurien de fixar diferents conjunts d'elements descriptius de cara a establir descripcions bibliogràfiques de diferents nivells de profunditat.

Mrev incorpora noves definicions d'elements bibliogràfics (v. 0.2). Són especialment importants les de: designació de subcol·lecció, menció de subcol·lecció, numeració, subcol·lecció, títol comú, títol dependent i títol de secció.

Aquestes definicions noves són indicatives de canvis importants fets a la zona 1 i a la zona 6. Aquests canvis, que seran citats i comentats més endavant, harmonitzen la zona 1 de la ISBD(M) amb la de la ISBD(S) per una banda, i per una altra harmonitzen les zones 1 i la 6 de la ISBD(M).

Els esquemes comparatius de la ISBD(G) i la ISBD(M) (v. 0.3) presenten alguns canvis a les zones 4 i 6. Els canvis a la zona 4 són de pèrdua d'opcionalitat del lloc, nom i data del distribuïdor i dels llocs següents d'edició. La pèrdua d'opcionalitat d'aquests elements a l'esquema de la ISBD(M) no és real, ja que l'opcionalitat queda incorporada en el nou redactat de les normes de la zona 4. Els canvis de la zona 6 són més profunds ja que suposen un replantejament de tots els elements de la Zona; els comentarem més endavant.

Mrev canvia la puntuació de la Zona 8 en els casos en què hi ha més d'un ISBN. Si abans la puntuació prescrita era punt, espai, la puntuació de Mrev és punt, espai, guió, espai (v. 0.4.5). Ara, algunes prescripcions sobre la puntuació s'especifiquen amb més claredat (v. 0.4.8. i 0.4.9) i s'incorporen prescripcions per a signes de puntuació en notícies redactades en escriptures que

s'escriuen de dreta a esquerra (v. 0.4.11).

Quant a les fonts d'informació (v. 0.5.1), s'amplien les orientacions per als casos en què no hi ha una sola portada. Mrev distingeix cinc casos diferents, i per a cada situació prescriu quina part de la monografia impresa cal prendre com a font d'informació. Els casos distingits són:

- 1) Publicació en un volum amb més d'una portada, «se selecciona [com a font preferent] la portada més específica de la publicació descrita (per exemple, per una monografia dins una col·lecció, la portada de la monografia; per un facsímil, la portada amb detalls del facsímil; vegeu a més 1.1.3.2.)»
- 2) Publicació en més d'un volum amb una portada per a cada volum, «se selecciona la portada del primer volum.»
- 3) Publicació sense portada per al conjunt de la publicació, però amb una portada per a cada obra continguda en la publicació, «les diferents portades, incloses les de publicacions tête-bêche que contenen diferents obres, es consideren col·lectivament com una sola font d'informació.»
- 4) Publicació sense portada, «se selecciona una font d'informació alternativa com a substitut de la portada. La selecció de la font que serà tractada com a substitut de la portada es determinarà a partir de la font que tingui la informació més completa, preferint fonts que són part de la publicació a fonts exteriors.»
- 5) Publicacions orientals en escriptures no llatines, es pren el colofó com a substitut de la portada en circumstàncies determinades que la norma especifica.

No es donen prescripcions, en canvi, per a publicacions tête-bêche de la mateixa obra (publicacions bilingües capiculades); suposo que cal considerar les dues portades com si fos una de sola, encara que no es despregui així de la definició de portada.

Respecte les fonts d'informació prescrites per a cada zona, Mrev presenta un canvi important pel que fa a la font de la zona 2, a Mrev (v. 0.5.2) és la portada, altres preliminars i el colofó (com AACR2, v. 2.0B2).

Les normes sobre abreuaments i abreviatures (v. 0.7) de Mrev tenen molts canvis en la presentació, però pocs en el contingut. Mrev distingeix entre abreuaments (i.e., escurçament d'alguns elements) i abreviatures. Respecte les primeres, dóna unes prescripcions generals sobre quan fer omissions i com indicar-les. Respecte les darreres, Mrev no n'inclou cap però recomana usar les incloses a la norma ISO 832-1975, *Documentation - Bibliographic References - Abbreviations of Typical Words* o a normes nacionals similars.

La norma 0.11, que és nova, tracta de la transcripció de símbols o d'altres elements que, degut a dificultats tipogràfiques, no poden ser reproduïts (normalment són caràcters ni alfabètics ni numèrics). En aquests casos, el símbol «és reemplaçat per la seva descripció o la seva equivalència en lletres o paraules, segons convingui. La substitució es dóna entre claudàtors i, si cal, es dóna una nota explicativa.» Mrev s'acosta aquí a AACR2 (v., per exemple, 1.1B1, 1.1F9 i 1.2B2).

Canvis a la zona del títol i de la menció de responsabilitat de la ISBD(M)

A la zona 1 de Mrev hi ha canvis importants que podem agrupar en tres grups: a) canvis en la presentació de la zona, b) introducció de normes noves,

i c) canvis en l'esquema de puntuació pel que fa a la designació general del tipus de document.

Les normes relatives als quatre elements essencials de la zona —títol propi, títol paral·lel, informacions complementàries del títol i mencions de responsabilitat— s'agrupen totes de forma similar seguint l'esquema següent: forma que pot prendre l'element, normes per a la tria de l'element, normes per a la seva transcripció. L'organització de les normes pot ser esquematitzada així (les xifres entre parèntesi indiquen la quantitat de normes per a cada punt de l'esquema):

Esquema general de la zona 1 de la ISBD(M), ed. rev. (1987)

- 1.1 Títol propi
 - 1.1.2 Formes del títol propi (10)
 - 1.1.3 Tria del títol propi (3)
 - 1.1.4 Transcripció del títol propi (3)
- 1.3 Títols paral·lels
 - 1.3.2 Formes (remet a 1.1.2)
 - 1.3.3 [Tria] (1)
 - 1.3.4 Transcripció (4)
- 1.4 Informació complementària del títol
 - 1.4.2 [Formes] (1)
 - 1.4.3 [Tria] (1)
 - 1.4.4 Transcripció (13)
 - 1.4.4.1/.4 Transcripció en casos 'normals' (4)
 - 1.4.4.5 Publicacions sense títol propi (4)
 - 1.4.4.6 Títols paral·lels i informacions complementàries paral·leles (4)
 - 1.4.4.7 Informacions complementàries en títols propis compostos d'una part comuna i una de dependent (1)
- 1.5 Mencions de responsabilitat
 - 1.5.2 Formes (9)
 - 1.5.3 Una o més mencions de responsabilitat (3)
 - 1.5.4 Transcripció (19)
 - 1.5.4.1/.10 Transcripció en casos 'normals' (10)
 - 1.5.4.11 Títols paral·lels i mencions de responsabilitat paral·leles (4)
 - 1.5.4.12 Publicacions sense títol propi (4)
 - 1.5.4.13 Mencions de responsabilitat en títols propis compostos d'una part comuna i una de dependent (1)

La presentació actual de les normes respon a un agrupament molt més lògic. Es distingeixen tres operacions catalogràfiques en donar la zona 1. En primer lloc cal localitzar l'element, per la qual cosa les normes enumeren les formes sota les quals es pot presentar i, alhora, adverteixen d'algunes informacions que no poden ser considerades l'element bibliogràfic que es discuteix. En segon lloc es donen normes per a la tria de l'element quan aquesta pot presentar

dificultats. Finalment es donen normes per a la transcripció de l'element.

La zona 1 incorpora algunes normes noves. Per la seva importància en destacarem tres. La 1.1.2.5 clarifica que un títol propi pot incloure números o lletres quan aquestes són informació essencial que permet de distingir el títol propi d'altres títols. Així serien títols propis vàlids títols com «Superman III» o «A la vora de... 2». La 1.1.2.8, que procedeix de la ISBD(S) (v. esquema de puntuació de la zona 1, lletra G, i normes sota 1.1.4), i diu: «El títol propi pot consistir d'un títol comú i d'un de dependent quan una secció, suplement, part, etc. té una designació insuficient de cara a identificar-lo a no ser que s'inclougi el títol comú o el títol del document principal.» La 1.1.2.9 procedeix de la ISBD(S) (v. 1.1.4.5) i de la ISBD(NBM) (v. 1.1.11) i complementa la norma 1.1.2.8; la norma diu: «El títol propi pot consistir del títol de secció, suplement, part, etc. només quan aquest pot ser dissociat del títol comú o del títol del document primari. El títol comú es dóna a la zona 6 si és apropiat.» Les normes 1.1.2.8 i 1.1.2.9 són especialment importants perquè representen una alternativa a la descripció a dos nivells.

L'ordre de col·locació de la designació general del tipus de document canvia respecte l'edició anterior. Abans aquesta designació, quan es donava, era quasi sempre el segon element de la descripció. Es feia una excepció quan no hi havia títol propi i sí títols d'obres individuals; en aquests casos, la designació anava després de l'últim títol quan totes les obres eren d'un mateix autor, i després de l'última menció de responsabilitat quan les obres eren d'autors diferents. Amb Mrev aquestes designacions passen a ocupar també el segon lloc de la descripció.

Canvis a la resta de les zones de la ISBD(M)

Comparativament amb els canvis de la zona 1, els canvis experimentats a la resta de zones són menys importants. Destacarem només els més significatius.

La font prescrita per a la zona de l'edició s'amplia, tal com ja hem comentat. Les normes sobre la menció de l'edició s'amplien una mica (v. 2.1.1 i 2.1.2) i la norma 2.1.4.3, que és nova, clarifica que: «Normalment no es transcriuen les mencions de l'edició que identifiquen una primera edició». Respecte la menció paral·lela de l'edició, la norma 2.2 canvia la tria de l'element que feia el text no revisat. Quan hi havia mencions de l'edició paral·leles, l'edició del 78 prescrivia donar la que figurava en primer lloc com a menció de l'edició i permetia transcriure la resta com a mencions paral·leles. Mrev canvia això. Ara es dóna la menció que és en la llengua o escriptura del títol propi, «Quan aquest criteri no es pugui aplicar, es dóna la menció de l'edició més prominent, segons la tipografia o pel fet que és en primer lloc. Es poden donar les mencions paral·leles». Les normes per a mencions paral·leles a la resta de les zones són canviades de forma similar, canvis que no comentarem a partir d'aquí.

Com hem comentat, hi ha un canvi respecte l'opcionalitat d'alguns elements de la zona de la publicació, distribució etc., concretament dels elements 4.1, 4.2 i 4.4. El lloc, el nom i la data referents al distribuïdor deixen de ser opcio-

nals, però aquest canvi és més formal que real, i és del tot lògic segons el redactat de les normes. Vegem-ho. Quan consta distribuïdor però no editor, cal donar el nom d'aquell en tots els casos perquè és l'únic nom existent. En canvi, quan consten tant editor com distribuïdor, s'aplica la norma 4.2.4 de Mrev que determina que el nom del distribuïdor es pot anotar si es vol. Altres normes de Mrev (4.1.7, 4.4.2 i 4.4.3) tracten què fer quan hi ha tant nom d'editor com de distribuïdor.

A més d'alguns canvis menors a les normes que tracten del lloc de publicació i/o de distribució (v. 4.1.1, 4.1.3, 4.1.5, 4.1.6, i 4.1.7), hi ha dues normes que val la pena comentar. La 4.1.9 prescriu un canvi de puntuació: «El lloc [del país, estat, etc.] va entre parèntesi si es transcriu de la font principal d'informació...» La 4.1.11 dóna un criteri nou per triar entre diferents mencions paral·leles d'un lloc: el d'anotar la forma lingüística corresponent a la llengua de la publicació.

La norma 4.4.6 sobre la data de publicació i/o de distribució admet també, com substitut de la data de publicació o distribució, la data d'impressió però sempre precedida d'una indicació adequada (abans únicament s'admetia la data de copyright). El canvi d'aquesta norma té també conseqüències a 4.7.1 i a 4.7.2.

A la zona de la descripció física s'introdueixen canvis menors i les normes s'aproximen a les AACR2. Vegeu per exemple, 5.1.1, 5.1.2.4 (AACR2, norma 2.5B5), 5.1.2.5, 5.1.2.6 (AACR2 norma 2.5B8, b, i AACR2, norma 2.5B7). La norma 5.2.5 prescriu un canvi de puntuació: «Quan s'especifica que només algunes il·lustracions són en color, aquesta informació es dóna entre parèntesi.»

La zona de la col·lecció és una de les zones que ha sofert més canvis a Mrev. Aquests es poden resumir en un: l'actual zona 6 té el mateix funcionament que la zona 1 i, més concretament, que la zona 1 de la ISBD(S). Així, quan una col·lecció té seccions, els títols d'aquestes poden ser genèrics (v. 1.1.2.8) o específics (v. 1.1.2.9). En el primer dels casos esmentats el títol de la publicació es compon de dues parts, «un títol comú a totes les seccions, seguit d'una enumeració (...) i/o d'un títol que depèn del títol comú.»

Amb aquesta assimilació, els dotze elements que tenia aquesta zona queden reduïts a sis a Mrev, que són:

- 6.1 Títol propi de la col·lecció o subcol·lecció
- 6.2 Títol paral·lel de la col·lecció o subcol·lecció
- 6.3 Informacions complementàries del títol de la col·lecció o subcol·lecció
- 6.4 Mencions de responsabilitat relatives a la col·lecció o subcol·lecció
- 6.5 ISSN de la col·lecció o subcol·lecció
- 6.6 Numeració dins la col·lecció o subcol·lecció

La unificació d'elements que fa Mrev en ajuntar «col·lecció o subcol·lecció» és possible gràcies a l'assimilació següent:

títol de col·lecció = part comuna del títol

títol de subcol·lecció = part dependent del títol

Es pot veure el funcionament de l'estructura 'Part comuna del títol propi. Part dependent del títol propi' a l'esquema de puntuació de la ISBD(S) (ed.

de 1977), lletres G i H, i a les seves normes 1.1.4, 1.3.4, 1.4.8 i 1.5.9. Una nota introductòria a la zona remet a la ISBD(S) per a la comprensió dels elements bibliogràfics quan hi ha col·leccions i subcol·leccions.

Aquest canvi de plantejament de Mrev provoca, a més de canvis a les normes, alguns canvis a la zona 6 de les fitxes catalogràfiques redactades segons la nova norma. Les normes més significatives són les següents: 6.1.3, 6.1.4, 6.1.5, 6.2.2, 6.3.2, 6.4.2, 6.5.2, 6.5.3 i 6.6.2. Hi ha alguns altres canvis significatius que no estan relacionats amb la nova orientació de la zona (v. 6.3.1 6.3.3, 6.4.1 i 6.6.3).

Respecte les notes, la norma 7.1.5 permet anotar en nota les mencions de responsabilitat relatives als apèndixs i a altre material suplementari que apareixin a la publicació però no a la portada; la 7.7 amplia l'abast de les notes de contingut que ara serveixen per a descriure els títols de les parts d'una obra en més d'un volum descrita com a conjunt sense utilitzar la tècnica del multi-nivell; la 7.9 —Notes relatives a la còpia que es descriu— és nova (v. 1.7B20 d'AACR2), i la 7.10 —Qualsevol altra nota particular d'una ISBD específica o considerada important en el context del cente catalogràfic o de l'organització catalogadora—, també.

Una nota introductòria a la Zona del número normalitzat (o alternatiu) i termes de disponibilitat clarifica què cal fer quan un document té més d'un ISBN. Es contemplen dos casos: (a) publicacions sortides en més d'un format o per més d'un editor, i (b) publicacions en més d'un volum amb ISBN per al conjunt i per a les parts. Sempre cal donar en primer lloc l'ISBN que identifica específicament la publicació que es descriu. Quan el títol del conjunt de la publicació s'ha donat a la zona 6, no es dona allà l'ISBN del conjunt de l'obra sinó a la zona 8. Cal donar una qualificació a tots aquells ISBN que no siguin el donat primer. Els ISBN relatius a la història bibliogràfica de la publicació (p.ex., ISBN d'edicions anteriors) no es donen a la zona 8; quan es considerin importants es poden donar a la zona 7.

Si la zona es vol repetir, amb Mrev la segona menció de zona i les següents van precedides de punt, espai, guió, espai. Vegeu a més alguns canvis menors o ampliacions a 8.1.3, 8.3.1 i 8.3.2.

Canvis en la descripció de documents en més d'una part i altres novetats

L'apèndix A de Mrev presenta de forma agrupada les modificacions introduïdes al llarg del text destinades a descriure documents que es presenten en més d'una part. A més, inclou la tècnica de descripcions en més d'un nivell (ja present en els textos de 1977-80) i, com a tècnica nova, la de l'anàlisi de contingut o buidatge. Amb aquesta presentació, l'apèndix A de Mrev s'assembla molt al capítol 13 de les AACR2.

Les opcions per a descriure documents en més d'una part són:

- A. Donar a la zona 1 el títol comú a totes les parts i els títols d'aquestes en nota de contingut (v. 7.7).
- B. Donar a la zona 1 el títol de la part i donar el títol del conjunt de l'obra com a títol de col·lecció (v. 1.1.2.9 i 6.1.5).

- C. Donar el títol del conjunt de l'obra com a part comuna del títol, i el títol de la part com a part dependent del títol, tot a la zona 1 (v. 1.1.2.8).
- D. Fer una anàlisi del contingut seguint les *Guidelines for the application of the ISBDs to the description of component parts*, de l'IFLA (8).
- [E]. Tècnica de la descripció en més d'un nivell.

Com a novetat respecte edicions anteriors, Mrev té un apèndix nou —el B— dedicat a «registres bi-direccionals» (registres en més d'una escriptura, una de les quals s'escriu d'esquerra a dreta i una altra de dreta a esquerra) i un índex.

Les edicions revisades de la NBM, CM i S

Tal com ja hem comentat anteriorment, els nous textos revisats mantenen entre si gran coherència. Això vol dir que els principals canvis comentats a propòsit de l'edició revisada de la ISBD(M) apareixen també en les edicions revisades de les ISBD NBM, CM i S. No repetirem aquí aquests canvis, però cal tenir en compte que aquestes ISBD presenten diferències respecte les anteriors en les notes preliminars (abast, definicions, etc.), la zona 1 (presentació, normes noves i designació general del tipus de document), la zona 6 i la descripció de documents en més d'una part. Comentarem aquí els canvis que afecten de forma específica cada ISBD especialitzada.

Pel que fa al text revisat de la ISBD(NBM) cal esmentar en primer lloc que del seu abast s'exclouen els fitxers d'ordinador. Aquesta exclusió és deguda a la intenció de l'organisme editor de les ISBD —l'IFLA Universal Bibliographic Control and International MARC Programme— d'editar una ISBD(CF), per a fitxers d'ordinador. Actualment aquesta ISBD només existeix en forma de text de treball.

Les notes preliminars (v. 0.1.1) admeten que, quan es descriu un enregistrament sonor d'un text imprès per a discapacats visuals (llibres parlats), la descripció, de forma alternativa, pugui fer èmfasi en el text imprès original. Aquest canvi recull les aspiracions de les biblioteques que tenien materials d'aquest tipus, les quals feien notar que una descripció basada en l'enregistrament sonor amagava les característiques bibliogràfiques importants en aquests documents. El canvi és important per l'alteració que es fa en l'esquema general de les normes de descripció de catalogar el document que es té a la mà i no el que ha servit per a confeccionar el document (política que s'aplica especialment a facsímils, reprints en microforma, etc.) Pel que fa a la resta de les notes preliminars, és de destacar el gran nombre de noves definicions que incorpora el text revisat.

En la transcripció del títol, quan no hi ha títol propi i sí títols d'obres individuals, la norma 1.1.4.2.1 (que es correspon a la 1.1.7 de l'edició de 1977) canvia les prescripcions actuals de forma més pràctica i realista. Ja hem comentat que la designació general del tipus de document canvia de lloc en la

descripció quan no hi ha títol propi i sí títols d'obres individuals (v. 1.2.5). Aquest canvi, però, té especial importància a la NBM ja que l'element és més utilitzat aquí. Per altra banda, la norma 1.2.3 també canvia les prescripcions de la seva corresponent en l'edició de 1977 i actualment només es permet una sola designació. La norma sobre les mencions de responsabilitat 1.5.2 amplia el seu abast (vegeu a més, el segon paràgraf de 1.1.2.6) i la 1.5.4.11.2, que és nova, es refereix a l'ordre de transcripció d'aquestes mencions per a enregistraments sonors.

La resta de zones fins a la 4 no presenten canvis dignes de comentari. A la zona 4 les normes 4.2.9, 4.4.6 i 4.4.11 presenten canvis menors. La primera exclou explícitament donar el nom del fabricant com a substitut del nom de l'editor, la segona admet les dades «p» («phonogram») dels enregistraments sonors com a dates substitutives de la d'edició en lloc de la data de copyright, i la tercera afecta també a enregistraments sonors i tracta el cas de diferents obres incloses en un document, cada una amb la seva pròpia data de copyright.

La descripció física de documents NBM té la dificultat que la tecnologia associada a aquests documents canvia constantment i, per tant, les necessitats descriptives canvien també. La zona 5 presenta múltiples petits canvis que comentarem breument a continuació. 5.1.3 canvia la puntuació que tanca el nom d'un sistema tècnic específic i inclou un exemple de com descriure discs compactes. 5.1.9 canvia la descripció de documents multimèdia. 5.1.15 admet una opció nova en la descripció de pel·lícules. 5.1.16 permet no donar menció de durada quan aquesta no es coneix o no pot ser precisada. 5.2.7.2 permet inserir, entre parèntesis, expressions explicatives breus a continuació de la menció «só». 5.2.8 dóna les especificacions tècniques aplicables a cada tipus d'enregistrament sonor. 5.2.8.5 inclou indicacions de sistemes d'equalització i de reducció de soroll (abans en nota). 5.3.4 inclou un exemple de descripció física completa d'un disc compacte.

La nota 7.1.5 a les mencions de responsabilitat unifica el que a l'edició de 1977 estava repartit entre dues notes (v. 7.1.3 i 7.7.4 d'aquest text). La norma 8.1.7 clarifica que els números alternatius al número normalitzat (acceptats com a tals només per a enregistraments sonors) han d'anar precedits del nom de marca. Per acabar, el text revisat presenta variacions menors i ampliacions a la llista de designacions generals i específiques del tipus de document, a les definicions i a les abreviatures.

L'edició revisada de la ISBD(CM) presenta pocs canvis respecte la seva edició de 1977. En general segueix el redactat i presentació dels nous textos revisats i incorpora els canvis introduïts per aquests. Respecte les notes preliminars, observem l'augment de les definicions a 0.2 i un petit canvi en la font prescrita d'informació (v.0.5). La zona 1 queda estructurada com a la resta de textos revisats. A l'edició revisada de la CM, les normes per a informacions complementàries del títol i per a mencions de responsabilitat s'amplien en nombre. La comprensió de les normes es fa més clara, encara que el contingut no variï.

Una cosa semblant passa amb la menció d'escala (v. normes sota 3.1). Res-

pecte la zona 3 cal esmentar la gran ampliació de la norma 3.3.3 (3.3.4 a l'edició de 1977). La zona 4 incorpora una norma nova per a la CM i, de fet, per a totes les ISBD. A 4.4.9 es donen prescripcions per a la transcripció de documents cartogràfics manuscrits. A banda de la transcripció de la data, hom pot veure a l'exemple que per a aquest tipus de documents, se suprimeix dos elements de la zona (lloc de publicació i nom d'editor), tal com també ho fan les AACR2 per a documents manuscrits.

La norma 5.4.1, per a la descripció de material d'acompanyament, és nova i la 5.5, norma especial per a la descripció física d'atlas, també. S'incorpora una nova nota (la 7.7.1) per donar el títol de les obres contingudes en un document amb títol col·lectiu. Finalment, la llista de designacions específiques de tipus de documents donades a l'apèndix C, és molt més reduïda que la llista que donava el text de 1977.

La ISBD(S) ha estat la norma que ha suposat més feina de revisió. No només calia fer compatible el nou text amb la resta de normes ISBD sinó que, a més, calia harmonitzar-lo amb el *ISDS manual* (9). Per a les publicacions en sèrie, els canvis més notables en el text revisat provenen de l'harmonització amb les ISDS. Ara s'inclouen mencions explícites que relacionen les dues normes (vegeu, entre altres, 0.1.3.1: relacions entre ISBD(S) i ISDS; segon paràgraf sota 0.2: definicions; 0.3.3: comparació entre ISBD(S) i ISDS.)

Les notes preliminars milloren bastant la norma, afegint elements essencials de cara a la catalogació de publicacions en sèrie. A 0.1.3, a diferència del text de 1977, es determina que els canvis majors en una publicació en sèrie obliguen a fer una nova descripció. Per canvis majors s'entenen els canvis no menors en el títol propi (es remet a normes ISDS), canvis en el nom de l'entitat de la qual emana la publicació o en la menció de l'edició quan el títol és genèric i títols dependents que esdevenen independents. Es pot comprovar que aquests criteris segueixen més els de les normes ISDS que no els establerts a AACR2 (v. 21.2A, 21.2C i 21.3B).

Seguint la línia de millora, l'apartat de definicions (v. 0.2) s'amplia molt. Entre les noves definicions n'hi ha de canvis que poden experimentar les publicacions en sèrie (absorció, separació, títol anterior...), de parts de les publicacions en sèrie (títol a la coberta, capçalera...), de tipus específics de publicacions en sèrie (diari, «journal»...) i d'elements catalogràfics (títol comú, entitat de la qual emana la publicació...).

A 0.3.3.1 s'exposa el tractament de seccions, publicacions en sèrie que són sub-publicacions en sèrie d'una altra, de suplementos i d'inserts. Respecte les fonts prescrites d'informació, també hi ha canvis notables. 0.5.1 dóna l'ordre preferent de les fonts de forma molt més precisa que el text de 1977 i s'apropa a les prescripcions d'AACR2 (v. 12.0B1). A més de donar-se les fonts prescrites per cada zona (v. 0.5.2.1), ara es donen també les fonts prescrites per cada zona per a publicacions mortes (v. 0.5.2.2).

La nova organització de la zona 1 suposa canvis en la presentació de les normes per seccions i suplementos; abans es trobaven agrupades sota 1.1.4, ara

es troben a 1.1.2.6, 1.1.4.2 i 1.1.5.3. Altres normes que suposen algun canvi són les 1.1.5, 1.5.4.7, 1.5.4.11 i 1.5.5.

S'amplien les mencions admeses com a menció de l'edició acceptant mencions que indiquen inserts o suplementos inclosos en el número (v. 2.1.4.6). A la zona de la numeració s'amplia la nota introductòria i les normes 3.5, 3.6 i 3.9 són noves. Les normes de la zona de la col·lecció han canviat com als altres textos revisats, però aquí les prescripcions es fan més complexes degut a la casuística de les publicacions en sèrie (vegeu especialment 6.7-6.12).

Les notes canvien en funció de l'apropament de la ISBD(S) a l'ISDS. La nota introductòria a la zona exposa la intenció de la norma pel que fa a expressar la relació d'una publicació en sèrie amb d'altres publicacions en sèrie: «Fent tals relacions, la forma preferida i recomanada de donar la citació del títol de l'altra publicació en sèrie és el títol clau i l'ISSN. Quan aquests no es coneixen, el títol de l'altra publicació s'hauria de citar pel títol propi o, excepcionalment, en una forma apropiada al context pel qual es prepara el registre ISBD(S) (per exemple, l'encapçalament i títol sota el qual una publicació en sèrie apareix al catàleg d'una biblioteca)». Aquestes orientacions tenen dues conseqüències importants i no del tot pràctiques, almenys per a biblioteques. En primer lloc, les relacions entre publicacions en sèrie s'estableixen a partir de les normes ISDS, més estrictes que les que fan servir les biblioteques per als seus catàlegs i que obliguen a fer més notes de relació; en segon lloc, la forma de les citacions no s'ajusta a la forma com les publicacions en sèrie són trobades als catàlegs de les biblioteques, a no ser que aquestes encapçalin les notícies de publicacions en sèrie pel títol clau (opció no admesa a AACR2).

A part d'aquest canvi que té moltes implicacions, la zona ha ampliat bastant les notes al títol propi (v. 7.1.1), a la menció de responsabilitat (v. 7.1.5), a la zona de l'edició i la història bibliogràfica de la publicació en sèrie (v. 7.2; la norma 7.2.8 és nova) i les notes a la col·lecció.

A l'apèndix A es clarifiquen les aplicacions de la descripció a multinivell per a publicacions en sèrie, l'apèndix B tracta de registres bidireccionals, i el C dona setanta-tres exemples de notícies catalogràfiques de publicacions en sèrie redactades segons ISBD(S).

Notes

- 1) Es pot trobar un bon resum d'aquesta història a les introduccions de les edicions revisades de les ISBD.
- 2) *ISBD (M)* (Barcelona: Institut Català de Bibliografia, 1982), p. VII.
- 3) *Anglo-American cataloguing rules; consolidated revisions to the second edition* (S.l.; s.n., 'cop' 1986)
- 4) Totes són editades a Londres per l'IFLA Universal Bibliographic Control and International MARC Programme.
- 5) Dorothy Anderson. «Compatibility of ISDS and ISBD(S) records in international exchange : the background». *International cataloguing* 12 (1983)

- 2, p. 14-17. Judith Szilvássy. «Compatibility of ISDS and ISBD(S) records in international exchange : compatibility issues». *International cataloguing* 12 (1983) 4, p. 38-41.
- 6) «ISBD five-year review : meeting of Review Committee, London, 19-21 January 1983». *International cataloguing* 12 (1983) 1, p. 1-2.
- 7) Vegeu la ponència de Ross Bourne i Lucia Rather a la 52 Conferència General de l'IFLA (1986 : Tokyo) titulada «Harmonization of the ISBDs», reproduïda també a *International cataloguing* 15 (1986) 4, p. 39-40.
- 8) London: IFLA MBCIMP, 1988.
- 9) *ISDS manual* (Paris: ISDS International Centre, 1983)